

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Белік Лариса Степанівна, Кузнецова Людмила Валентинівна СИНЕРГІЯ КЛАСИФІКАЦІЙ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: ПРАВОВИЙ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ВИМІР	663
Гресь Юлія Олегівна, Хижняк Євген Сергійович СПОСІБ ТА ЗНАРЯДДА УЧИНЕННЯ УМИСНОГО ВБИВСТВА: СЬОГОДЕННІ РЕАЛІЇ ПРАКТИКИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ	665
Д'ячкова Марія Олегівна ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	667
Загородній Ігор Вікторович, Загородній Андрій Ігорович ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДИК ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ОСОБИ	670
Колодіна Анна Сергіївна, Васильковський Олександр Васильович КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ	673
Федорчук Олександр Вікторович ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ПЕРЕДУМОВ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННИЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ	676
Чернов Олександр Віталійович КРИМІНАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТА ПСИХІЧНІ ВІДХИЛЕННЯ: АНАЛІЗ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ	678
Чіпко Наталія Василівна, Лисяк Назар Васильович ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОЇ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА ШАХРАЙСТВО	681
Чумак Сергій Прокотійович, Фалінський Павло Миколайович НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ	684
Шершенькова Вікторія Анатоліївна ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	687
Яцкевич Руслан В'ячеславович СТРУКТУРА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ	689
Алексєєва Ліна Леонідівна ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ТА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ	692
Бершавська Анастасія Сергіївна ПОСОБНИЦТВО ЯК ЯВИЩЕ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ	694
Біцюк Андрій Володимирович РОЛЬ ТА МІСЦЕ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У РОЗСЛІДУВАННІ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	697
Волос Владислав Олександрович ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ ЗМОВОЮ ГРУПОЮ ОСІБ ..	699
Дрига Єлизавета Вадимівна ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЯВЛЕННЯ ФАКТІВ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	701
Єленич Світлана Ігرافیвна ОБґРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ СТРУКТУРНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ОДЕСЬКОЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ШКОЛИ	703

Чумак Сергій Прокопійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової
діяльності, кандидат юридичних наук, доцент*

Фалінський Павло Миколайович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач криміналістичної лабораторії кафедри криміналістики,
детективної та оперативно-розшукової діяльності*

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ

Слід констатувати, що рівень злочинності в Україні, як і в багатьох країнах світу, залишається стабільно високим. Злочинці активно використовують сучасні досягнення науки й техніки для досягнення своїх протиправних цілей, а також постійно вдосконалюють способи та методи вчинення злочинів.

Однією зі серйозних загальнонаціональних проблем в Україні є злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Асортимент наркотичних речовин є надзвичайно широким: на сьогодні нараховується понад тисячу видів наркотичних і психотропних засобів, а також рослин, що їх містять, і прекурсорів.

За походженням наркотики поділяють на три основні категорії: синтетичні, напівсинтетичні та рослинні.

Для ефективної боротьби із злочинністю, своєчасним виявленням і розслідуванням злочинів правоохоронним органам необхідні належні засоби протидії злочинності. Одним із вагомих засобів протидії злочинності є спеціальні знання.

Спеціальні знання – це знання, якими володіє вузьке коло осіб, і які не є загальнопоширеними, загальновідомими. Найбільш вдале та все об'ємне визначення спеціальних знань надає В. В. Тищенко, відмітивши, що спеціальними знаннями вважаються такі «знання, практичні навички й уміння, що не мають широкого розповсюдження, виходять за межі загальноосвітньої підготовки і простого життєвого досвіду та які набуваються шляхом спеціальної професійної підготовки й у ході відповідної практичної діяльності» [1, с. 85]. Згідно з частиною 1 статті 71 КПК України, «особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації та робити висновки під час досудового розслідування і судового розгляду, виступає як спеціаліст в певній галузі знань».

Спеціальні знання, що використовуються у кримінальному судочинстві, не завжди пов'язані з освітою, так як відомо, що є спеціальності, які не потребують здобуття певного фаху (вахтери, няні, охоронці).

У сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів в окремих випадках теж не потрібна освіта, але використовуються навички, які отримані в результаті життєвої діяльності. Так, наприклад, шляхом випробувань окремі наркозалежні особи на основі перманганату калію (марганцівки) навчилися виготовляти «ширку», аналогічним чином це відноситься і до ацетону. В тому числі і працівники правоохоронних органів, які виявляють і розслідують злочини у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, при проведенні оперативно-розшукових та слідчих дій набувають досвіду зі спеціальних знань даного напрямку.

Спеціальні знання активно застосовуються під час проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема:

- під час допиту (ст. 224 КПК України), коли необхідно залучити перекладача;
- при пред'явленні особи для впізнання (ст. 228 КПК України);
- під час проведення обшуку житла або іншого володіння особи (ст. 236 КПК України);
- при огляді (ст. 237 КПК України);
- у процесі слідчого експерименту, який здійснюється за участі спеціаліста (ст. 240 КПК України);
- при проведенні освідчування особи, що виконується на підставі постанови прокурора, а в разі необхідності за участі судово-медичного експерта або лікаря (ст. 241 КПК України).

Крім того, спеціальні знання використовуються в інших формах, таких як:

- консультації з фахівцями;
- самостійне використання спеціальних знань слідчим;
- отримання довідкової інформації у спеціалістів;
- попереднє дослідження речових доказів у межах слідчих дій;
- залучення перекладача (зокрема сурдоперекладача) для перекладу показань або документів (ст. 68 КПК України);
- надання технічної допомоги фахівцем слідчому;
- перевірка за криміналістичними обліками;
- витребування необхідної документації;
- допит експертів і спеціалістів;
- участь фахівців у встановленні причин та умов, що сприяли вчиненню злочину;
- залучення спеціалістів до розробки й удосконалення науково-технічних засобів і методів виявлення, дослідження, вилучення та фіксації речових доказів.

Враховуючи різні визначення науковцями форм використання спеціальних знань, у вузькому значенні достатньо виділити дві форми – процесуальну (участь обізнаних осіб у проведенні процесуальних дій) і не процесуальну (отри-

мання від обізнаних осіб порад, консультацій і навіть окремих моделей, наприклад: модель схованки, приховання наркотичних засобів.).

В практичній діяльності по боротьбі із злочинністю, пов'язаною з незаконним обігом наркотичних засобів, у момент виявлення наркотичного засобу, психотропної речовини та прекурсорів основну роль відіграють оперативники органів безпеки, Державної прикордонної служби, Державної митної служби, органів внутрішніх справ, слідчі. Указані посадовці в процесі своєї професійної діяльності здобувають знання та навички відносно визначення об'єкта як потенційного наркотичного засобу, стають, певною мірою, носіями спеціальних знань, які використовують у подальшому.

Перш ніж залучити спеціаліста, оперативники використовують раніше набуті знання і навички за певними напрямками.

Зокрема, при виявленні наркотичних засобів під час їх контрабанди, зберігання, придбання, перевезення і пересилання неможливо екстрено залучити спеціаліста певної галузі знань. У таких випадках працівники оперативних підрозділів використовують набуті спеціальні знання. Крім того, тільки практичні працівники володіють знаннями відносно способів приховування наркотичних засобів.

Також, факт виробництва, виготовлення наркотичних засобів, посів або вирощування снотворного маку чи конопель можливо встановити тільки при проведенні гласних і негласних оперативно-розшукових дій.

При вилученні наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у протоколі не стверджується, що даний об'єкт є наркотиком, це може встановити лише експерт, але особи, які вилучають данні об'єкти, рідко помиляються в їх визначенні як наркотиків, керуючись знаннями та навичками, набутими у процесі своєї професійної діяльності.

Слідчі теж при проведенні слідчих дій, особливо при визначенні об'єкта дослідження і призначення відповідної судової експертизи, користуються знаннями і навичками, набутими в процесі професійної діяльності. Призначаючи експертизу, слідчий усвідомлює, відносно якого наркотичного засобу, психотропної речовини або прекурсору призначається відповідна експертиза.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика : підручник / за ред. В. В. Тіщенко. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 596 с.

Ключові слова: спеціальні знання, професійна діяльність, наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори, форми використання.

Keywords: special knowledge, professional activity, narcotic drugs, psychotropic drugs, precursors, forms of addiction.